

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Т. А. Денищич, Г. С. Косарєва

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проходження асистентської практики
для студентів другого (магістерського) рівня освіти
денної та заочної форм навчання
зі спеціальності – 035 «Філологія»

Випуск 275



Миколаїв – 2019

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (витяг з протоколу № 10 від 27.06.2019)

Рецензенти:

Білоус П. В., доктор філологічних наук, професор кафедри українського літературознавства та компаративістики Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Лукьяненко Д. В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського МОШПО

Д 33

Денищич Т. А. Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики для студентів другого (магістерського) рівня освіти денної та заочної форм навчання зі спеціальності – 035 «Філологія» / Т. А. Денищич, Г. С. Косарєва. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. – 68 с. – (Методична серія ; вип. 275).

Методичні рекомендації призначено для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», які проходять асистентську практику на шостому курсі під керівництвом викладачів кафедри української філології, теорії та історії літератури.

Основне завдання пропонованого видання – надати допомогу студентам практично опанувати курси «Методика викладання філологічних та перекладознавчих дисциплін у ЗВО», «Педагогіка вищої школи», оволодіти теоретико-методологічними вміннями та практичними навичками, необхідними для роботи у ЗВО.

Рекомендовано для студентів спеціальності 035 «Філологія» денної та заочної форм навчання.

ЗМІСТ

I. Загальні зауваження	4
II. Мета й завдання асистентської практики	5
III. Зміст асистентської практики	7
IV. Організація та керівництво практикою	9
V. Обов'язки магістрів під час проходження практики. Етапи діяльності студентів під час асистентської практики.....	10
VI. Вимоги до звітної документації	12
VII. Підсумки асистентської практики	13
VIII. Методи навчання	17
IX. Техніка безпеки під час проходження практики	18
X. Список рекомендованої літератури.....	20
XI. Додатки.....	23

I. ЗАГАЛЬНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», який набув чинності 06.09.2014 [4] практична підготовка магістрантів, тобто асистентська практика, є важливою складовою частиною формування фахівця у закладах вищої освіти (ЗВО). Вона має сприяти набуття студентами практичних навичок та вмій зі спеціальності 035 «Філологія».

1.1. Відповідно до навчального плану зі спеціальності 035 «Філологія» та робочої програми навчальної дисципліни асистентська практика передбачає 4,5 кредити ECTS / 135 годин та проходить в 11 семестрі.

1.2. Тривалість асистентської практики за навчальним планом – 3 тижні. Протягом цього терміну магістранти мають на практиці ознайомитися з професійною діяльністю викладачів ЗВО, застосувати педагогічні та фахові компетентності під час викладання філологічних дисциплін.

1.3. Практика проводиться на базі Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Методистами практики є викладачі з дисципліни «Методика викладання філологічних та перекладознавчих дисциплін у ЗВО», а також наукові керівники студентів, котрі закріплені за ними згідно з індивідуальним навантаженням із написання дипломної роботи на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

1.4. Реалізація комплексної підготовки магістрантів протягом асистентської практики передбачає такі заходи:

– Перед початком практики на кафедрі української філології, теорії та історії літератури проводиться настановча конференція, у якій беруть участь студенти та їхні методисти. Відповідальні за проведення практики викладачі ознайомлюють студентів та їхніх наукових керівників із наказом ректора, основними вимогами щодо укладання звітної документації.

– Практикантам надається перелік необхідної документації, список літератури та методичні вказівки щодо проходження практики.

– Керівники (методисти) здійснюють поточний контроль за забезпеченням умов та відповідності асистентської практики поставленим завданням.

– Викладачі кафедри української філології, теорії та історії літератури, відповідальні за проведення практики, упродовж двох тижнів до її початку готують наказ щодо направлення студентів на практику, узгоджують із завідувачем кафедри, а за тиждень до безпосереднього початку практики подають ректорові на підпис.

II. МЕТА Й ЗАВДАННЯ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Метою асистентської практики є підготовка фахівців ЗВО різного рівня акредитації, середніх навчальних закладів різного типу до сталого розвитку і компетентного виконання обов'язків викладача, здатного бути конкурентоспроможним на освітянському ринку праці.

Місце навчальної дисципліни. У системі філологічної освіти асистентська практика орієнтована на студентів Інституту філології спеціальності 035 «Філологія» шостого року навчання і передбачає взаємозв'язок із нормативними навчальними дисциплінами: «Педагогіка вищої школи»; циклом дисциплін природничої та фундаментально-наукової підготовки: «Теорія мовознавства», «Теорія літератури», «Історія лінгвістичних вчень», «Історія і теорія літературно-художньої критики», «Історія українського літературознавства»; циклом дисциплін професійної і практичної підготовки: «Історія українського мовознавства», «Історія українського літературознавства», «Сучасна українська література»; циклом вибіркових навчальних дисциплін: «Методика викладання філологічних та перекладознавчих дисциплін у ЗВО» тощо.

До основних **завдань** асистентської практики належать такі:

- розширити й поглибити знання майбутніх викладачів (учителів) у галузі методики викладання філологічних дисциплін на основі сучасних досягнень філософії, психології, педагогіки, навчальних технологій, новаторського досвіду вчителів, викладачів ЗВО;
- практичне опанування студентами різними формами організації навчального і виховного процесів у ЗВО освіти I–II, III–IV рівнів акредитації;
- сформувати здатність визначати основні напрями та перспективи в проведенні науково-пошукової роботи та дослідницької діяльності студентів;
- сприяти набуттю вмінь у розробленні програмно-планувальних матеріалів, зокрема навчально-методичного комплексу (НМК) з фахових філологічних дисциплін;
- охарактеризувати та запропонувати оптимальні моделі форм організації навчальних занять із філологічних дисциплін та методику їх проведення;

– з'ясувати особливості організації і керівництва самостійною навчальною та науковою діяльністю студентів освітніх закладів нового типу;

– виховання у магістрантів професійно-фахових і особистісних якостей майбутнього педагога, здатного до самонавчання, саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації впродовж усього життя.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми практики **студенти повинні знати:**

– нормативно-правову базу, науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу;

– функціональні обов'язки й форми діяльності (навчально-предметну, науково- і організаційно-методичну, психолого-педагогічну) викладачів мовознавчих та літературознавчих дисциплін;

– основні форми організації навчально-виховного процесу у ЗВО;

– особливості навчальної, науково-дослідницької роботи викладача;

– організацію індивідуальної, самостійної роботи студентів;

– методику проведення лекційних, практичних занять із літературознавчих та мовознавчих дисциплін;

– інноваційний досвід ЗВО щодо впровадження новітніх технологій на заняттях із філологічних дисциплін;

уміти:

– проводити всі навчальні заняття з фахових дисциплін, передбачені навчальним планом;

– кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання з філологічних дисциплін;

– аналізувати свою професійну діяльність і навчальну діяльність студентів, добирати підручники та посібники, прогнозувати труднощі засвоєння студентами лінгвістичного та літературного матеріалу, вивчати та узагальнювати досвід інших викладачів у галузі навчання з філологічних дисциплін;

– аналізувати відвідані лекційні та практичні заняття з фахових дисциплін;

– розробляти розгорнуті плани-конспекти занять із мовознавчих та літературознавчих дисциплін згідно з робочою програмою;

– укладати тематику курсових робіт із фахових дисциплін;

– розробляти тестові (різномірні) завдання з фахових дисциплін.

III. ЗМІСТ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Розділ 1

Асистентська практика як складова частина
фахової підготовки студентів: загальні положення.

Підготовчий етап
(1 кредит / 30 годин)

3.1. Організаційно-навчальна робота:

- участь у настановній та підсумковій конференціях з асистентської практики;
- консультації з керівниками (методистами);
- ознайомлення з вимогами до звітної документації;
- укладання індивідуального плану асистентської практики;
- ознайомлення з принципами побудови, функціями та змістом університетських курсів мовознавчих та літературознавчих дисциплін;
- ознайомлення із основними підходами до моделювання системи занять із філологічних та перекладознавчих дисциплін за компетентнісно-діяльнісною парадигмою;
- ознайомлення з характеристиками щодо типології занять із філологічних курсів у вищій школі, їхньою архітектонікою та змістовим наповненням;
- ознайомлення з навчальною, методичною, науковою, організаційною, навчально-виховною та профорієнтаційною роботою кафедри української філології, теорії та історії літератури;
- вивчення програмно-методичного забезпечення навчальної дисципліни кафедри української філології, теорії та історії літератури;
- ознайомлення з інтерактивними технологіями навчання та методикою їхнього проведення.

Розділ 2

Методична, навчально-виховна робота студентів філологічних
та перекладознавчих дисциплін

(3,5 кредити / 105 годин)

3.2. Методична робота (1 кредит/ 30 годин)

- Відвідування занять викладачів кафедри української філології, теорії та історії літератури.

- Розробка розгорнутих планів-конспектів лекцій, практичних чи семінарських занять із фахових дисциплін згідно з робочою навчальною програмою дисципліни.

- Проведення лекційних і практичних чи семінарських занять відповідно до індивідуального плану роботи магістранта-практиканта.

- Взаємовідвідування та участь в обговоренні заняття своїх колег.

- Написання аналізу (рецензії) відвіданого заняття одногрупника.

- Розробка тестових (різномірівневих) завдань із фахових дисциплін.

- Підготовка конспектів та інших матеріалів для проведення занять із філологічних та перекладознавчих дисциплін.

3.3. Навчально-виховна робота (2,5 кредити / 75 годин)

- Набуття досвіду пізнавально-творчої роботи, а також досвіду спілкування зі студентами та колегами-викладачами.

- Вивчення особливостей виховної роботи зі студентами, їхніх інтересів й уподобань.

- Вивчення виховної діяльності викладача під час занять та в позааудиторній роботі.

- Сприяти згуртуванню студентського колективу.

3.4. Протягом першого-другого тижнів практики магістрант повинен:

- узяти участь у настановчій конференції;

- скласти індивідуальний план роботи практиканта, погодити його з методистом (керівником) та затвердити у директора інституту філології як головного керівника практики;

- відвідувати лекційні та практичні заняття, які проводить його методист та провідні викладачі кафедр.

3.5. Протягом другого-третього тижня магістрант повинен підготувати й провести пробні лекційні, практичні заняття з певної навчальної дисципліни.

- провести залікове заняття з певної навчальної дисципліни;

- відвідати та взяти участь в обговоренні заняття своїх колег;

- написати аналіз (рецензію) відвіданого заняття;

- розробити тестові (різномірівневі) завдання з фахових дисциплін;

- оформити звітну документацію згідно з чинними зразками, поданими в ДОДАТКАХ до методичних вказівок з асистентської практики;

- узяти участь у підсумковій конференції, яка є важливою формою підсумкового контролю студента. Магістрант має комплексно та творчо репрезентувати результати проходження практики.

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Керівник практики від випускової кафедри української філології, теорії та історії літератури зобов'язаний згідно з індивідуальним планом асистентської практики:

- забезпечити проведення всіх організаційних заходів перед виходом студентів на практику: провести інструктаж із техніки безпеки, підготувати перелік документації практики відповідно до її вимог;
- проінформувати студентів щодо структури звітної документації з практики;
- забезпечити систематичну високу якість її проходження згідно з програмою практики та індивідуальним планом студента;
- контролювати забезпечення відповідних санітарних та технічних умов праці студентів;
- у складі комісії виставити диференційовані заліки з практики;
- організувати проведення настановної та підсумкової конференції з практики, порекомендувати актуальну довідкову літературу та особливості роботи з мультимедійними, інформаційно-комунікативними засобами навчання;
- подати завідувачу кафедри письмовий звіт щодо результатів асистентської практики із зауваженнями та пропозиціями щодо перспектив практики студентів.

V. ОBOB'ЯЗКИ МАГІСТРАНТІВ ПІД ЧАС АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ. ЕТАПИ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРАНТІВ

5.1. Студенти інституту філології ЧНУ ім. Петра Могили під час проходження асистентської практики зобов'язані:

5.1.1. До початку практики:

- ознайомитися з наказом про проходження практики;
- отримати у керівника практики від кафедри індивідуальний план роботи з асистентської практики, робочу програму практики;
- узяти участь у консультації керівників практики та наукового керівника щодо оформлення необхідної документації;
- узяти участь у настановній конференції з проходження практики.

5.1.2. У період проходження практики:

- поінформувати керівника практики (викладача) від кафедри про безпосереднє прибуття на базу практики відповідно до навчального плану;
- вивчити і чітко дотримуватися трудового розпорядку бази практики, охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу відповідно до укладеного графіка роботи;
- постійно підтримувати зв'язок із керівником практики від кафедри;
- сумлінно і згідно з графіком виконувати всі вказівки керівника від бази практики щодо порядку проходження практики і виконання індивідуального плану, завдань практики, регулярно заповнювати індивідуальний план практики, забезпечити високу якість виконуваної роботи (організаційної, навчальної, навчально-виховної, методичної);
- вчасно оформити звіт про практику та своєчасно скласти диференційований залік із практики;
- дотримуватись етичних норм під час спілкування з колегами, працівниками різних сфер діяльності, студентами, викладачами, демонструвати необхідний рівень загальної і професійної культури тощо.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

5.1.3. Після закінчення практики:

- подати керівнику практики (викладачу) від кафедри індивідуальний план практики з відгуком-характеристикою від наукового керівника й оцінкою роботи на практиці;
- підготувати за затвердженим зразком звіт про практику та подати керівнику (викладачеві) за тиждень до проведення підсумкової конференції за результатами її проходження (відповідно до наказу по університету);
- узяти активну участь у роботі підсумкової конференції за результатами виконання програми практики асистентської практики.

VI. ВИМОГИ ДО ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

6.1. Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми практики у формі письмового звіту, підписаного й оціненого безпосередньо керівником від бази практики.

6.2. У звіті повинна міститися інформація про виконання всіх видів діяльності асистентської практики.

За період навчальної практики студенти готують і подають керівникові такі звітні документи:

1. Індивідуальний план проходження практики.
2. План-конспект лекційних, семінарських або практичних занять, оформлений відповідно до затвердженого зразка й підписаний методистом.
3. Аналіз (рецензія) відвіданого заняття одnogрупника.
4. Візуальні засоби навчання (інфографіка / ментальні карти / буктрейлер / хмарні технології).
5. Звіт практиканта.
6. Відгук методиста про роботу студента-практиканта.

6.3. Звітна документація магістранта повинна відповідати зразку, затвердженому на засіданні випускової кафедри згідно з напрямом практики. Зразок звітної документації керівник практики повинен подати на настановній конференції.

VII. ПІДСУМКИ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

7.1. Після перевірки й затвердження звіту асистентської практики методист виставляє магістранту диференційовану оцінку відповідно до критеріїв оцінювання діяльності студентів під час асистентської практики.

7.2. Студент, який не виконав програму практики й отримав незадовільну оцінку методиста, відрховується з навчального закладу.

7.3. Керівник практики ставить до відома керівника інституту філології ЧНУ ім. Петра Могили щодо фактичних термінів початку й закінчення складу магістрантів, які пройшли асистентську практику, та її результати.

Основними критеріями під час оцінювання роботи студента в період практики є:

- загальна систематичність і відповідальність роботи протягом асистентської практики;
- якість підготовки та проведення занять;
- своєчасна підготовка документів звітності;
- якість оформлення звітних документів.

7.4. Форма підсумкового контролю

Для підбиття підсумків асистентської практики керівники практики ставлять до відома членів кафедри про терміни початку та завершення звітної роботи, список студентів-магістрантів, які пройшли практику, їхню дисципліну, стан охорони праці і протипожежної безпеки на базі практики, а також з інших питань організації та проведення практики. До захисту практики можуть бути допущені тільки ті студенти, які в повному обсязі виконали завдання програми практики та в окреслений термін подали для оцінювання звітну документацію.

Формою підсумкового контролю є диференційований залік. Студенти, які регулярно відвідували базу практики, виконали всі індивідуальні завдання, оформили звітну документацію, вчасно її подали, мають схвальну характеристику з бази практики, отримують позитивну оцінку.

Студентам, які не виконали програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно. Магістрант,

який удруге мав негативну оцінку щодо проходження асистентської практики, відраховується з університету.

Загальна оцінка за практику – 100 балів. Оцінка за практику враховується при визначенні стипендії.

Оцінка за практику знижується, якщо:

- студент під час проходження практики неодноразово виявляв недисциплінованість (був відсутній в університеті без поважної причини, не відвідував консультації методиста, не надавав заздалегідь конспекти запланованих занять);

- зовнішній вигляд студента-практиканта часто не відповідав вимогам навчального закладу;

- студент порушував етичні норми поведінки;

- студент не подав у встановлені терміни необхідну документацію на перевірку.

Для оцінки результатів практики використовуються такі методи:

- приховане й відкрите спостереження за студентами в процесі підготовки й проведення занять;

- бесіди з викладачами, студентами;

- аналіз роботи студентів на методичних заняттях, консультаціях, у період практики;

- аналіз результатів творчої праці;

- інтроспекцію (самоаналіз студентами рівня своєї підготовленості до викладацької діяльності);

- аналіз звітної документації студентів із практики (індивідуальний план роботи, конспекти лекційних, семінарських і практичних занять, звіт про проходження асистентської практики, розробка тематики курсових робіт, різнорівневих тестів закритого й відкритого типу та ін.).

7.5. Розподіл балів для оцінювання практики

№ з/п	Вид роботи	Максимальна к-сть балів	Бал	Підпис методиста
1	Модель лекційного заняття (його підготовка та проведення)	20		
2	Модель семінарського (практичного) заняття (його підготовка та проведення)	20		
3	Аналіз (рецензія) відвіданого заняття одногрупника	10		
4	Візуальні засоби навчання (вкласти в документацію або в електронному, або в друкованому вигляді)	5		

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Закінчення табл.

5	Звіт практиканта	10		
6	Захист практики й участь у конференції	10		
7	Відвідування лекційних, семінарських/практичних занять викладачів кафедри (10 занять)	10		
8	Якість оформлення звітної документації, творчі здібності практиканта	5		
9	Розробка тематики курсових робіт із мовознавчих та літературознавчих дисциплін (15 тем)	5		
10	Вчасне подання до захисту, активність і старанність, регулярне консультування з керівником	5		
	Загальна оцінка практики: фахова складова	100	-	

Методист із мовознавчих дисциплін

(ПІБ)

(підпис)

Методист із літературознавчих дисциплін

(ПІБ)

(підпис)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
67–74	D	задовільно	
60–66	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7.6. Критерії оцінювання діяльності студентів під час асистентської практики

«Відмінно» (90–100 балів) отримує студент, який повністю виконав вимоги програми практики, щодня знаходився на базі практики, продемонстрував активну участь в аудиторній і позааудиторній роботі зі студентами. Усі залікові заняття проведено на високому науково-практичному рівні. Звіт із практики оформлено відповідно до затверджених вимог та вчасно подано на перевірку. У процесі захисту

студент виявив креативність, кваліфіковано відповідав на поставлені запитання.

«Добре» (89–75 балів) отримує студент, який виконав усі вимоги практики, щодня знаходився на базі практики, продемонстрував належний рівень роботи зі студентами під час проведення занять. Проте під час лекційних, семінарських або практичних занять припускався неточностей, використовував недостатньо ефективні методи і прийоми навчання. У тексті звіту трапляються помилки. Студент не виявив високого рівня педагогічної майстерності, під час захисту недостатньо обґрунтовано відповідав на поставлені запитання.

«Задовільно» (74–60 балів) отримує студент, який виконав вимоги практики, але не завжди був присутній в університеті, продемонстрував у цілому задовільний рівень професійної компетентності. Студент із запізненням подав звітну документацію, яка оформлена зі суттєвими помилками. Під час проведення залікових занять магістрант виявив низку методичних порушень, не володів теоретичним і практичним матеріалом на належному рівні. На захисті студент невпевнено відповідав на запитання,

«Незадовільно» (1–59 балів) отримує студент, який не дотримався усіх поставлених вимог асистентської практики, систематично не відвідував заняття. Проведені залікові лекційні, семінарські або практичні заняття не відповідають дидактичним вимогам, студент не володів навчальним матеріалом, методикою проведення аудиторних занять. Звіт не поданий на перевірку або поданий зі суттєвим запізненням. Якість звітних матеріалів практики не відповідає вимогам вищої школи.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Протягом проведення асистентської практики використовуються як традиційні, так й інноваційні та інтерактивні методи навчання.

Також застосовуються технології розвитку критичного мислення студентів, та ІКТ-технології.

Серед традиційних методів виокремлюємо такі: словесні (усі різновиди лекцій, бесіди (фронтальна, евристична, проблемно-пошукова); наочні (із використанням засобів мультимедійного навчання та наочних засобів), практичні (кейс-вправи, розроблення конспектів занять, розробка різнорівневих тестів тощо).

У системі технології розвитку критичного мислення під час філологічних дисциплін використано такі методи: карта поняття, кластер, бортовий журнал, подвійний журнал, асоціативний куц, Т-таблиця, картографування тексту, мозковий штурм тощо.

ІХ. ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

1. Вимоги безпеки перед початком роботи

1.1. Перед початком занять у навчальному приміщенні викладач повинен перевірити стан меблів, обладнання, технічних засобів навчання, робочих місць студентів, їх відповідність нормам охорони праці.

1.2. Перед початком проведення заняття викладач повинен перевірити справність електричних приладів, а також виключити наявність оголених контактів дротів електромереж.

1.3. За необхідності використання студентами на заняттях обладнання / пристроїв, викладач повинен перевірити їх справність, наявність захисних засобів, відсутність травмонебезпечних факторів.

1.4. Викладач повинен ознайомити студентів із правилами безпечної експлуатації обладнання і пристроїв, що використовуються в навчальному процесі.

1.5. У разі встановлення порушень вимог охорони праці в приміщенні для занять, викладач не повинен розпочинати чи продовжувати роботу зі студентами до усунення недоліків, які загрожують їхньому життю та здоров'ю.

1.6. У разі порушень викладач повинен повідомити адміністрацію або відповідальну посадову особу ЗВО про причини відміни занять у кабінеті.

2. Вимоги безпеки під час роботи

2.1. Викладач контролює обстановку під час занять та забезпечує безпечне проведення навчального процесу.

2.2. Під час проведення занять у навчальній аудиторії проводиться тільки та робота, що передбачена планом занять.

2.3. Викладачеві під час занять забороняється виконувати будь-які види ремонтних робіт на робочому місці учня чи в приміщенні. Ремонт виконується спеціально підготовленим персоналом закладу (електромонтером, слюсарем, електромеханіком).

2.4. Якщо під час занять раптово погіршився стан здоров'я одного зі студентів або викладача, необхідно вжити екстрених заходів: 1) при погіршенні стану здоров'я студента (запаморочення, кровотеча та інше) викладач надає йому необхідну першу (долікарську) допомогу та викликає медичного працівника; 2) при погіршенні стану здоров'я викладача студенти повідомляють про це медичного працівника й

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

керівника закладу. Керівник надає допомогу хворому та вживає заходів щодо продовження занять зі студентами.

2.5. Викладачеві забороняється залишати студентів, із якими він проводить заняття, без нагляду.

2.6. Викладач повинен вживати заходи дисциплінарного впливу до тих студентів, які свідомо порушують правила безпечної поведінки під час проведення занять.

2.7. Викладач зобов'язаний повідомляти керівника закладу про всі недоліки в забезпеченні охорони праці, які знижують рівень безпеки життєдіяльності людини (норми освітленості, травмонебезпеки обладнання, інструментів тощо).

3. Вимоги безпеки після закінчення роботи

Після закінчення роботи викладач зобов'язаний:

- привести в порядок робоче місце;
- прибрати в установлені місця наочні посібники, журнал, зошити, інструменти, інші матеріали;
- зачинити вікна, квартирки, вимкнути світло- та електрообладнання;
- повідомити адміністрацію університету про виявлені порушення з охорони праці.

4. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

У разі виникнення аварійної ситуації викладач повинен: негайно повідомити керівника навчального закладу або представника адміністрації про виникнення аварійної ситуації, її знаходження; діяти сконцентровано, запобігати вияву агітації серед студентів та співробітників; евакуювати студентів із приміщення швидко, без паніки шляхами евакуації; під час пожежі дотримуватися інструкції з пожежної безпеки для навчального закладу; в аварійній ситуації надавати першу (долікарську) допомогу потерпілим.

Х. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика навчання української мови

Основна

1. Александрова С. А. Професійно-комунікативна компетентність : Тексти лекцій. Харків : ХНАКМ, 2008. 40 с.
2. Горошкіна О. М. Сучасний урок української мови: від планування до проведення Харків : Вид. група «Основа», 2016. 324 с.
3. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загально-освітніх закладах. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад. : О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ : АПМН, 2015. 136 с.
6. Караман С. О. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ленвіт, 2016. 272 с.
7. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк : С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна. Київ : Ленвіт, 2014. 400 с.
8. Методика навчання української мови: поточний та модульний контроль. Тести. Контрольні роботи / Кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2017. 232 с.
9. Пентилюк М. І. Сучасний урок української мови Харків : Вид. група «Основа», 2017. 176 с.
10. Практикум з методики навчання української мови : модульний курс / Колектив авторів за редакцією М. І. Пентилюк : С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, І. В. Гайдаєнко, Т. Г. Окуневич, З. П. Бакум, Н. М. Дика. Київ : Ленвіт, 2016. 366 с.
11. Рускуліс Л. В. Методика навчання української мови у схемах, таблицях, коментарях : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ВД «Ін Юре», 2008. 112 с.
12. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / Кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

Допоміжна

1. Васьков Ю. В. Сучасні освітні інноваційні концепції. Педагогічні теорії, технології, досвід. Харків : Скорпіон, 2000. 120 с.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

2. Денищич Т. А., Косарева Г. С. Педагогічна практика: зміст, організація, проблемні аспекти формування педагогічної майстерності : посібник для студентів спеціальності 035 «Філологія (українська)» Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 84 с.

3. Косарева Г. С., Полуектова А. Ю. Кваліфікаційна робота студента-філолога. Методичні вказівки до написання кваліфікаційних робіт з української філології для студентів другого (магістерського) рівня освіти денної та заочної форм навчання 03 «Гуманітарні науки» Миколаїв, вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2018. 38 с.

4. Купцова В. В. Посібник гімназиста з української мови. Навчальне видання. Видання 4-те, доповнене Миколаїв : Видавництво Миколаївської обласної друкарні, 2018. 163 с.

5. Пентилюк М. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 15–20.

6. Пехота О. М. Освітні технології : навч. метод. посібн. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.

7. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ : А.С.К., 2007. 256 с.

Методика навчання української літератури

Основна

1. Башманівська Л. А. Практикум з методики викладання української літератури : Навчально-методичний посібник. Житомир, 2013. С. 7–13.

2. Білоус Н. М. Художнє сприймання у шкільному курсі літератури. Житомир, 2017. 48 с.

3. Дмитренко К. А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посібник. Харків : Основа, 2019. 119 с.

4. Гладишев В. В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури : монографія. Миколаїв : Ліон, 2006. 372 с.

5. Даниленко І. І. Теорія віршування. Аналіз поетичного тексту. Практикум / Миколаїв, 2014. 146 с.

6. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (Креативно-інноваційна стратегія). Київ : Основи України, 2017. 464 с.

Допоміжна

1. Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посіб. / За ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 2016. 344 с.

2. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти Київ : Ленвіт, 2016. 384 с.

3. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навч. посіб. для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2016. 291 с.

4. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі : екзистенціально-діалогічна концепція : моногр. Київ : Міленіум, 2014. 326 с.

5. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

6. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі. Київ : Кондор, 2007. 322 с.

7. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури : монографія. Миколаїв : Гліон, 2014. 553 с.

Електронні сервіси з ІКТ

1. Flickr <http://www.flickr.com/Сервіс>, призначений для зберігання та подальшого використання користувачами цифрових фотографій і відеороликів.

2. Picasa <https://picasaweb.google.com> Фотохостинг для зберігання та обміну фотографіями.

3. Онлайн-комікси <http://www.pixton.com/> <http://www.dvolver.com/moviemaker/make.html>, <http://www.toondoo.com/CheeredBook.toon>. Сайти для створення коміксів.

4. www.thinglink.com: дозволить створити мультимедійні плакати.

5. Використання електронного сервісу www.getloupe.com дозволить створити колажі з фотографій, що можуть стати в нагоді під час вивчення біографії письменника або під час розгляду вступних тем з літератури («Любов до книги» розміщено за адресою: <http://www.getloupe.com/v/bmkhla17>).

6. Використання електронного сервісу www.slideshare.net дозволяє створювати презентації (біографії письменників, оглядові теми, поняття теорії літератури, методичні матеріали тощо).

ХІ. ДОДАТКИ

Додаток № 1

Зразок лекційного заняття з української мови
**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Кафедра української філології, теорії та історії літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ___ » _____ 20 __ р.

ЛЕКЦІЯ

Структурні типи морфем у сучасній українській мові

Дисципліна: ***СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА***

Спеціальність: ***035 ФІЛОЛОГІЯ***

Курс: ***II***

Розглянуто та рекомендовано до використання в навчальному процесі на засіданні кафедри української філології, теорії та історії літератури

Протокол ___ від _____ 20 __ р.

Розробив доцент кафедри української філології, теорії та історії літератури
Пономаренко С. С.

Миколаїв – 2019 рік

Тема: Структурні типи морфем у сучасній українській мові

Дидактична мета: розкрити структурні, семантичні й функціональні властивості кореня як основної морфеми, позиційні типи афіксів, окреслити статус афіксоїдів у сучасній українській літературній мові.

Розвивальна мета: формувати критичне мислення, термінологічну компетентність, активну пізнавальну діяльність студентів.

Кількість академічних годин: 2 години

Вид лекції: інформаційна

Методи і прийоми: лекція з елементами бесіди

Міждисциплінарна інтеграція: «Історія української літературної мови», «Методика навчання української мови», «Практикум з української мови та культури мовлення»

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійний проектор, комп'ютерна презентація змісту лекції

Навчальні питання і розподіл часу

Вступна частина	5 хв
Основна частина	70 хв
1. Корінь слова. Структурні, семантичні й функціональні властивості кореня. Вільні та пов'язані корені.	20 хв
2. Позиційні типи афіксів (30 хв): 2.1. Префікси. 2.2. Суфікси. 2.3. Постфікси.	30 хв
3. Афіксоїди.	10 хв
4. Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії.	10 хв
Заключна частина	5 хв

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Організаційно-методичні вказівки

На початку заняття викладач визначає освітню та розвивальну мету, питання, які розглядатимуться на лекції. Викладач обмірковує методику проведення заняття, особливості застосування дидактичних прийомів, використання технічних засобів та наочних посібників, розробляє та затверджує план проведення заняття.

У вступній частині лекції необхідно зазначити актуальність теми, значення її засвоєння для майбутньої професійної діяльності, розкрити зв'язок із попередніми та наступними темами. Назвати тему заняття, питання лекції (доцільно підготувати та показати слайд).

Основна частина заняття проводиться шляхом усного викладення навчального матеріалу. Викладач, враховуючи особливості аудиторії, загальний рівень підготовки студентів, застосовує різноманітні навчальні прийоми (інтерактивні акції, використання підготовлених слайдів, наочних посібників та ін. Зосереджує увагу на складних питаннях, за необхідності вдається до повтору.

Заключна частина містить підсумки, що випливають із основної частини лекції, а також рекомендації щодо подальшого вивчення основних питань самостійно. Зазначається тема і вид наступного заняття та ставиться завдання для самостійного опрацювання.

ПЛАН

1. Корінь слова. Структурні, семантичні й функціональні властивості кореня. Вільні та пов'язані корені.
2. Позиційні типи афіксів:
 - 2.1. Префікси.
 - 2.2. Суфікси.
 - 2.3. Постфікси.
3. Афіксоїди.
4. Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії.

Література

Основна література

1. Бойко В. М. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 240 с.
2. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія : навч. пос. Дніпропетровськ : Б. в., 1998. 189 с.

3. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. пос. Київ : Вища школа, 1999. 207 с.

4. Козленко І. В. Морфемологія. Словотвір / У кн. : Сучасна українська мова : Морфологія : підручник Київ : Знання, 2013. 524 с.

5. Плющ М. Я. Граматика української мови : У 2 ч. / Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник Київ : Вища шк., 2005. 286 с.

Допоміжна література

1. Гуйванюк Н. В. Схеми, таблиці, тести : навч. пос. Львів : Світ, 2005. 304 с.

2. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної літературної української мови : будова та реалізація : монографія. Київ : Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 1999. 297 с.

3. Лінгвістичний аналіз : Практикум : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2005. 256 с.

4. Словотвір сучасної української літературної мови : монографія. Київ : Наукова думка, 1979. 407 с.

5. Тихонов А. Н. Современный русский язык : Морфемика. Словообразование. Морфология : учебник. Москва : Цитадель-трейд, 2002. 464 с.

Довідкова література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – Москва : Советская энциклопедия, 1966. – 609 с.

2. Вакарюк Л. О. Український словотвір у термінах : словник-довідник. Тернопіль : Джура, 2007. – 260 с.

3. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови : Гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2002. 912 с.

4. Полюга Л. М. Словник українських морфем. – Львів : Світ, 2001. 448 с.

1. Корінь слова. Структурні, семантичні й функціональні властивості кореня. Вільні та пов'язані корені

Структурні типи морфем визначаються за позицією певного типу морфем у загальній морфемній структурі слова. Препозицію посідають префікси, центральну позицію – корені, постпозицію – суфікси, флексії, власне постфікси.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Корінь слова – це такий тип морфем, що характеризується кількома обов'язковими структурними, семантичними і функціональними ознаками:

1. Є засобом вираження основного елемента в структурі прямого лексичного значення слова.
2. Є обов'язковим складником морфемної структури слова.
3. Знаходиться в центральній позиції морфемної структури слова (центральна позиція – це позиція орієнтира для розташування інших морфем).

До цих обов'язкових властивостей кореневої морфемі можуть додаватися факультативні:

1. Корені, як правило, регулярні.
2. Складають собою матеріальний (фонетичний) бік основи (можуть збігатися з основою).

Отже, **корінь** – це головна та обов'язкова морфема, яка виявляє себе як спільна частина споріднених слів, є носієм лексичного значення слова і здатна приєднувати до себе в пре- і постпозиції афіксальні морфемі: **кордо́н** – *при-кордо́н-н-ий* – *за-кордо́н-н-ий*.

У сучасній українській мові розрізняють відкриті й закриті, живі та етимологічні, вільні й пов'язані корені. Крім того, визначають первинні, суплетивні, опрощені корені та корінь-основу.

Первинний корінь – це корінь, який існує в мові в первісному вигляді та який не зазнав фонетичних змін у процесі розвитку мови: **весн-а**, **зим-а**, **мам-а**.

Суплетивний корінь – це корінь, який у процесі творення граматичної форми набуває іншого фонемного оформлення: **лов-и-ти** – **пі-йм-а-ти**, **я – мен-е**.

Опрощений корінь – це корінь, який виник унаслідок історичного процесу опрощення: **обво́з** ← др. **объвозь** (объ+возити). До них можна віднести також корені, що зазнали фонетичного спрощення в процесі історичного розвитку мови: укр. **ки́-ну-ти** ← др. **к'ы-ну-ти** ← псл. ***k'yd-nq-ti**; укр. **гу́-ну-ти** ← др. **г'ы-ну-ти** ← псл. ***g'yb-nq-ti**.

Корінь-основа – це корінь, що формально збігається з основою слова: **вод-а**, **чист-ий**.

Відкритий корінь – це корінь, що закінчується на голосний: **ти́-кати**, **шосе́-йний**; а *закритий* – той, що закінчується на приголосний: **адрес-а**, **край-Ø**.

Живий корінь – це корінь, здатний до свого виявлення в процесі зіставлення споріднених слів як їхня спільна частина: **рiвн-ий**, **рiвн-о**, **рiвн-я-ти**; *етимологічний (історичний, неживий)* – це той, який виділяється в слові шляхом етимологічного аналізу; *морфологічний*

корінь *зелен-* утворився з етимологічного кореня *зел-* і суфікса *-ен-* [УСТ 2007: 71–73].

Вільні корені – це ті, які разом із флексією або без неї можуть формувати цілісне слово, вони вільно сполучаються зі словотвірними афіксами, але можуть уживатися й без них: *вод-а* – *вод-иц-я*, *вод-н-ий*; *земл-я* – *земель-к-а* – *земл-ян-ий* – *за-земл-и-ти*.

Пов'язані корені (радиксоїди) – це ті, які формують цілісне слово лише в поєднанні з афіксальними морфемами і самотійно як слово не функціонує в мові, тобто вживаються разом зі словотвірними суфіксами і префіксами. Залежно від того, з якими афіксами пов'язані такі корені, вони поділяються на три типи:

1) корені, пов'язані з суфіксами: корінь *ябл-*: *ябл-ук-о*, *ябл-ун-я*; корінь *жр-*: *жр-ець-Ø*, *жр-иц-я*;

2) корені, пов'язані з префіксами: корінь *-зу-*: *в-зу-ти*, *роз-зу-ти*; корінь *-ня-*: *від-ня-ти*, *роз-ня-ти*;

3) корені, пов'язані з префіксами і суфіксами: корінь *-мк-*: *ви-мк-ну-ти*, *уви-мк-ну-ти*, *за-мк-ну-ти*, *віди-мк-ну-ти*.

Групи слів із радикасоїдами активно поповнюються шляхом запозичень або утворення нових слів на базі іншомовних кореневих елементів. Афікси, які сполучаються з пов'язаними коренями, мають ті ж самі словотвірні значення, що вони виражають, приєднуючись до вільних коренів. Як зазначає О. М. Тихонов, «до пов'язаних не належать корені, які трапляються в сполученні з такими частинами слів, що не є афіксами та не виражають словотвірних значень. Так, у слові *космос* порівняно зі спільнокореневими *космічний*, *космонавт*, *космодром* виділяється спільна для всіх цих слів частина *косм-* та *-ос*» [Тихонов 2002: 22]. На цій підставі не можна робити висновок, що *косм-* – це пов'язаний корінь. Річ у тім, що частина *-ос* тут не є суфіксом (в українській мові немає такого суфікса), і тому вона не має словотвірного значення. Це лише кінцеві фонемні іменника *космос*, що усикаються при його сполученні з суфіксами похідних від нього слів.

2. Позиційні типи афіксів

Афікс – це службова морфема, що розташовується праворуч або ліворуч від кореня, яка модифікує лексичне, або виражає граматичне, або модифікує лексичне і виражає елемент граматичного значення слова й служить для утворення слів з новим значенням чи для творення граматичних форм одного слова: *при-бут-ок*, *вір-ячи*, *за-ступ-н-иц-я*.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Афіксальні морфеми, на відміну від кореневої, 1) не є обов'язковими; 2) виражають додаткові (модифікаційні) елементи у структурі лексичного значення слова або елементи граматичного значення слова; 3) ніколи структурно не збігаються з основою слова, оскільки основа є засобом вираження прямого лексичного значення слова в повному обсязі.

Афікси бувають *матеріально виражені* (які мають звукове і графічне вираження: *пере-пит-ува-ти*, *баян-іст-к-а*) і *нульові* (які, не маючи звукового і графічного вираження, залишаються носіями того чи іншого значення в слові: *стіл-Ø*, *біг-Ø-Ø*); *живі* (це афікси, відомі в сучасній українській мові, унаслідок чого вони легко виділяються при синхронічному морфемному аналізі: *перед-час-н-ий*, *муш-в-а*) і *мертві* (це афікси, які в процесі історичних змін у морфемній структурі слів злилися з коренями й не виділяються при синхронічному морфемному аналізі: *мас-л-о*, *міс-к-а*) [УСТ 2007: 27–29].

Позиційні типи афіксів визначаються за їхнім розташуванням у лінійній послідовності морфем за умови, що орієнтиром для такого розташування є коренева морфема. На цій підставі розрізняють *препозиційні* афікси (префікси) і *постпозиційні* (постфікси, які, у свою чергу, поділяються на суфікси, флексії і власне постфікси): *пра-ліс-Ø*, *від-тепер*; *багат-ств-о*, *пиш-ај-еш-ся*.

Табл. 1

Порівняльна характеристика префіксів і суфіксів

№	Префікси	Суфікси
1	Розташовуються в контактній або дистантній <i>препозиції</i> щодо кореневої морфеми: <i>у-горі</i> , <i>воз-з-’єднання</i> .	Розташовуються в контактній або дистантній <i>постпозиції</i> щодо кореневої морфеми: <i>замолод-у</i> , <i>слав-ет-н-ий</i> .
2	Не закріплені за словоформами певної частини мови: <i>на-стільний</i> (прикметник), <i>на-писати</i> (дієслово), <i>на-голос</i> (іменник).	Закріплені за словами певної частини мови, виконують функцію оформлення основи за належністю слова до конкретної частини мови: <i>рад-ість</i> (<i>-ість</i> – іменниковий суфікс), <i>грюк-нути</i> (<i>-ну-</i> дієслівний суфікс).
3	Приєднуючись до твірної основи, при утворенні похідного слова не змінюють частини мовної належності похідного слова порівняно з твірним: <i>день</i> → <i>перед-день</i> .	Приєднуючись до твірної основи, утворюють похідне слово, що може належати до тієї самої частини мови , що й твірне, або ж до іншої частини мови : <i>дим</i> → <i>дим-ок</i> (від іменника утворився іменник), <i>дим</i> → <i>дим-н-ий</i> (від іменника утворився прикметник), <i>дим</i> → <i>дим-і-ти</i> (від іменника утворилося дієслово).

4	<p>Префікси можуть виражати або лише <i>елементи лексичного значення слова</i>, або <i>елементи лексичного значення в комбінації з граматичним: без-підставний</i> (префікс <i>без-</i> виражає елемент ЛЗ 'відсутність ознаки') <i>від-стояти</i> (префікс <i>від-</i> виражає елемент ЛЗ 'результативність, одноразовість процесу' в комбінації з елементом ГЗ 'значення доконаного виду'.</p>	<p>Суфікси можуть бути засобами вираження або <i>граматичного значення</i>, або <i>елементів граматичного в комбінації з елементами лексичного значення</i>, або <i>елементів лексичного значення: ход-и-ти</i> (суфікс <i>-ти</i> виражає граматичне значення, є засобом утворення інфінітивів в українській мові), <i>розказ-а-ти – розказ-ува-ти</i> (суфікси <i>-а-</i> і <i>-ува-</i> виражають елемент ЛЗ 'процесуальність', а також виражають значення доконаного і недоконаного виду дієслова), <i>нов-изн-а</i> (суфікс <i>-изн-</i> виражає елемент ЛЗ 'опредмечена абстрактна ознака').</p>
5		<p>Згідно з регресивною спрямованістю асиміляційних змін в українській мові можуть зумовлювати зміни у фонетичному оформленні кореневої морфемі й формувати аломорфи кореневої морфемі: <i>друг – друж-и-ти</i>.</p>

2.1. Префікси

Префікси характеризуються низкою ознак:

1. Найчастіше виражають елементи лексичного значення слова (елементи ГЗ префікси виражають тоді, коли утворюють видові пари дієслів, а також форми суперлатива (найвищого ступеня порівняння) прикметників і прислівників) (див. п. 4. табл. 1.).

2. Зберігають певну семантичну автономність у структурі слова.

3. За фонемним складом бувають монофонемні й поліфонемні префікси (від 2 до 6 фонем): *с-хопити*, *при-ріст*, *архі-важливий*.

4. Префікси бувають відкритими і закритими: *без-барвний*, *перекрити*.

5. Мало підлягають варіюванню, що пояснюється їхньою відносною самостійністю в слові.

6. За походженням префікси поділяються на питомо українські та запозичені: *під-лити*; *контр-адмірал*.

7. Префікси можуть бути моносемічними й полісемічними, можуть перебувати в синонімічних, антонімічних та омонімічних відношеннях (див. тему 2).

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Отже, **префікс** – це афіксальна морфема, розташована в препозиції щодо кореня або іншого префікса, що приєднується до всього слова і виражає елемент лексичного значення або елемент граматичного значення в поєднанні з елементом лексичного.

2.2. Суфікси

Суфікси характеризуються такими ознаками:

1. Частіше за все виражають елементи лексичного значення слова і використовуються як дериваційні засоби (див. п. 4. табл. 1).

2. Деякі суфікси слугують для вираження граматичних значень, тобто утворюють граматичні форми слів (їх називають формотвірними) (див. п. 4. табл. 1).

3. За фонемним складом бувають монофонемні й поліфонемні суфікси, крім того, виділяють нульові суфікси: *біл-і-ти*, *по-нов-ому*, *хід-∅-∅*.

4. Суфікси бувають відкритими і закритими: *виголош-ува-ти*, *примир-и-ти*; *прикр-ість*, *сём-ер-о*.

5. Суфікс, приєднуючись до твірного слова, може переводити його до іншої частини мови (див. п. 3. табл. 1).

6. За походженням суфікси поділяються на питоמו українські та запозичені: *сін-яв-а*, *зна-ни-я*; *трактор-іст*, *дуал-ізм*.

7. Та сама суфіксальна морфема в мовленні виступає в різних своїх аломорфах і варіантах: *палац-ов-ий*, *вермішель-ев-ий*, *житт-єв-ий*.

8. Суфікси можуть бути моносемічними і полісемічними, можуть перебувати в синонімічних, антонімічних та омонімічних відношеннях (див. тему 2).

Таким чином, **суфікс** – це афіксальна морфема, розташована в постпозиції щодо кореня або іншого суфікса, є носієм граматичного значення, або виражає елемент лексичного значення, або має синкретичний функціональний характер.

2.3. Постфікси

Постфікси відрізняються від суфіксів лише за своїм розташуванням: вони знаходяться в постпозиції щодо флексії. А в складі незмінюваних слів – щодо суфікса або навіть кореневої морфеми. Незалежно від того, у якому слові постфікси вживаються, вони завжди розташовуються в абсолютному кінці слова: *посміхалися*, *де-небудь*, *якийсь*.

Постфікс – це службова аглютинативна морфема, яка розташована в слові після закінчення або формотвірного суфікса і має граматичне і/або словотвірне значення. На цій підставі розрізняють граматичні й словотвірні постфікси. **Граматичний постфікс** – це морфема, додавання якої приводить до зміни граматичного значення слова. Наприклад, постфікс **-ся (-сь)** виражає граматичне значення пасивного і середньо-зворотного стану (за концепцією трьох станів): *пуска́ти* – *пуска́тися*, *будува́ти* – *будува́тися*, *припини́ти* – *припини́тися* тощо. Проте цей постфікс не завжди виражає суто граматичне значення. Елемент лексичного значення постфікс **-ся (-сь)** виражає в дієсловах, утворених суфіксально-постфіксальним способом (*ко́лос-и-ти-ся* ← *ко́лос-Ø*, *го́рд-и-ти-ся* ← *го́рд-ий*), префіксально-постфіксальним способом (*при-слуха́ти-ся* ← *слуха́-ти*, *до-чека́ти-ся* ← *чека́-ти*), префіксально-суфіксально-постфіксальним способом (*пере-сви́ст-ува́ти-ся* ← *сви́ст-Ø*, *пере-гovóр-юва́ти-ся* ← *го́вір-Ø*). У цих дієсловах постфікс виражає значення зворотності процесуальної ознаки, спрямованої на суб'єкт. **Постфікс словотвірний** – це морфема, яка виконує дериваційну функцію, тобто використовується для творення слів із новим лексичним значенням, напр.: *що-сь*, *коли-не́будь*, *що-бу́дь*. Крім цих постфіксів, у їхній функції можуть виступати частки **-бо**, **-но**, **-то**, **-таки** та ін.: *ходи́-но*, *сті́й-бо*, *гovoри́-таки*. Отже, постфікси – це аглютинативні афікси: вони моносемічні й послідовно приєднуються до основи слова.

3. Афіксоїди

Афіксоїди – це морфем, що комбінують ознаки кореневої та афіксальної морфем, які походять від корневих, проте функціонально уподібнені до афіксальних морфем, оскільки виражають не основний, а додатковий елемент у семантичній структурі слова. Отже, афіксоїди не тотожні ні префіксам, ні суфіксам.

За розташуванням щодо кореневої морфем розрізняють префіксоїди та суфіксоїди.

Префіксоїди – це різновиди афіксоїдів, які в структурі слова посідають позицію префікса і виконують словотвірну функцію: *напів-*, *пів-*, *полу-*, *само-* (питомо українські); *мікро-*, *макро-*, *теле-*, *міні-*, *екс-* тощо (запозичені з грецької та латинської мов): *напівсо́н*, *півапелсы́на*, *полукі́пок*; *мікроавто́бус*, *макроеконо́міка*, *телеба́чення*, *міні-футбо́л*, *екс-чемпіо́н*.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Префіксоїдами є колишні повнозначні корені, що, в основному, втратили своє первісне лексичне значення, ознаки самостійності, але частково зберігають первісні структурно-семантичні елементи і знаходяться на шляху до повного перетворення в службову морфему – префікс. Це перехідне явище від самостійної морфеми до службової [Горпинич 1998: 44].

Суфіксоїди – це різновиди афіксоїдів, які в структурі слова посідають позицію суфікса і виконують словотвірну функцію: **-роб, -воз, -мір** та ін.: *хлібороб, водовоз, дощомір, хліборіз, коройд*.

Слова з префіксоїдами та суфіксоїдами можуть по-різному кваліфікуватися за їхньою морфемною структурою: 1) як складні слова, 2) прості афіксоїдні слова, 3) перехідний морфемно-структурний тип слів: утрачені ознаки складних слів і виявляються ознаки простих.

Кожен афіксоїд формує цілком самостійний продуктивний словотвірний тип, пор.: *самоконтроль, самовиховання, саморегульований, самовієвнений* і *кулеподібний, куполоподібний, людиноподібний, спіралеподібний*. Саме в цьому афіксоїди вельми близькі до афіксів. Тому цілком природно, що деякі афіксоїди утворюють похідні слова, синонімічні з афіксальними утвореннями, пор.: *хвилястий* і *хвилеподібний*. Виконуючи функцію афіксів, афіксоїди не втрачають своїх смислових зв'язків зі спільнокореневими словами.

4. Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії

Флексія – це постпозиційна афіксальна морфема, яка виконує в слові словозмінну та реляційну функцію і, як правило, посідає місце в кінці слова (за винятком того випадку, коли в слові є постфікс). Флексія є засобом вираження граматичного значення слова (є його граматичною формою, створюваною самостійно або разом з іншими морфемами чи службовими словами), виступає показником синтаксичного відношення слова до інших слів у реченні чи словосполученні.

Специфічними ознаками флексії є її *парадигматичність* і *кумулятивність*. **Парадигматичність** флексій виявляється в тому, що кожна флексія існує не окремо, а входить до складу флексійної парадигми, у якій об'єднуються флексії, що є засобами вираження окремих елементарних значень однієї граматичної категорії, виражають одне категорійне значення і протиставляються за елементами граматичних значень, напр.: **-а, -и, -і, -у, -ою, -ї, -о** – флексії, які становлять парадигму іменників І відміни твердої групи. **Кумулятивність** флексій виявляється в їхній поліфункціональності, тобто в

здатності бути засобом одночасного вираження двох і більше елементарних значень різних граматичних категорій, напр.: *-ою* – флексія, яка виражає значення ор. одн. жін. р.

Закінчення (флексії) використовують порівняно невелику кількість фонем та їхні обмежені комбінації. При тому вони виражають величезну кількість граматичних значень в іменниках, прикметниках, числівниках, займенникових словах, дієсловах. За граматичними значеннями, які виражаються флексіями, їх можна поділити на чотири типи:

1) відмінкові флексії, що поєднують значення відмінка і числа (їх мають усі відмінювані слова);

2) родові флексії, що поєднують значення роду і числа (наприклад, форми мин. ч. дієслова);

3) числові флексії (трапляються у формах множини прикметників та формах мин. ч. дієслів);

4) особові флексії, які поєднують значення способу, часу, особи й числа (у дієвідмінюваних формах дієслова).

Флексії можуть виражати одне граматичне значення: *шістдесят-ьо́х* (род. відм.), *соб-і́* (дав. відм.), два граматичних значення: *дв-і́* (наз. відм. жін. р.), *велик-ими* (ор. мн.), три граматичних значення: *ціка́в-а програ́м-а* (наз. одн. жін. р.) і навіть чотири граматичні значення: *листу́-уть-ся* (дійсн. сп. теп. ч. 3 ос. мн.).

З формального погляду прийнято розрізнати *матеріально виражені* та *нульові* флексії. **Матеріально виражені флексії** – це морфеми, які в мові представлені у вигляді фонем і фонемних сполучень. Визначають одно-, дво- і трифонемні флексії: *дв-а*, *мор-е*, *леч-у*; *кон-ей*, *чудов-их*, *вед-еш*; *молод-ого*, *прийнятн-ими*, *пиш-емо*. **Нульові флексії** визначаються лише в словах, які мають матеріально виражені флексії; слова, що утворюють свої граматичні форми за допомогою цілої системи закінчень. Так, іменник *лі́па* поряд із формами з матеріально вираженими закінченнями *лі́п-а*, *лі́п-и*, *лі́п-і*, *лі́п-у*, *лі́п-ою*, (у) *лі́п-і*, *лі́п-о*; *лі́п-и*, *лі́п-О*, *лі́п-ам*, *лі́п-и*, *лі́п-ами*, (у) *лі́п-ах*, *лі́п-и* має одну граматичну форму род. мн., яка не має спеціального матеріально вираженого засобу. Це граматичне значення й виражене нульовою флексією.

Не мають ні матеріально виражених, ні нульових флексій незмінювані слова, у т. ч. слова, фіналлю яких є голосна фонема. До таких слів належать невідмінювані іменники: *шо́се*, *таксі́*, *кіно*; невідмінювані прикметники: *хакі́*, *хінді́*, *беж*; невідмінювані числівники: *півтора́*, *півтори́*, *півтора́ста*, *ма́ло*, *чимало́*; інфінітиви:

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

стояти, нести, пекти; дієприслівники: *вінісши, сказа́вши, пита́ючи, сидячи*; прислівники: *угорі, допізна, нати́цєсерце, босоніж*. Не мають флексій і службові слова.

Одне змінюване слово зазвичай має одну систему флексій. Виняток становлять складні числівники, що мають два ряди флексій. Це слова *двісті – дев'ятсот*: *дв-і́-ст-і, дв-ох-со́т-Ø, дв-ом-ст-а́м, дв-ома-ст-а́ми, (на) дв-ох-ст-а́х*.

Додаток № 2

Зразок лекційного заняття з української мови
**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Кафедра української філології, теорії та історії літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ___ » _____ 20 __ р.

ЛЕКЦІЯ

Дисципліна: ***МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ***

Спеціальність: ***035 ФІЛОЛОГІЯ***

Курс: ***IV***

Розглянуто та рекомендовано до
використання в навчальному процесі
на засіданні кафедри української
філології, теорії та історії літератури

Протокол ___ від _____ 20 __ р.

Розробив доцент б. в. з. кафедри
української філології, теорії та історії
літератури
Косарева Г. С.

Миколаїв – 2019 рік

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Тема: Розвиток критичного мислення на уроках української та зарубіжної літератури: сучасні технології і методи

Дидактична мета: Охарактеризувати основні інноваційні методи та прийоми з розвитку критичного мислення; розробити ситуативні кейс-вправи

Розвивальна мета: формувати критичне мислення, літературознавчу, методичну компетентності, активну пізнавальну діяльність студентів.

Кількість академічних годин: 2 години

Вид лекції: Мультимедійна (застосування презентації)

Методи і прийоми: Мультимедійна лекція з елементами проблемно-пошукової бесіди, ІКТ технологій.
Міждисциплінарна інтеграція: «Історія української літератури», «Методика навчання української мови», «Історія зарубіжної літератури»

Матеріально-технічне забезпечення: мультимедійний проектор, комп'ютерна презентація змісту лекції

Навчальні питання і розподіл часу

Вступна частина	5 хв
Основна частина	70 хв
1. Джерела критичного мислення	20 хв
2. Ключові елементи критичного мислення	30 хв
3. Структура уроків української / зарубіжної літератури та критичне мислення	10 хв
4. Сучасні методи і технології у виробленні вмінь критичного мислення	10 хв
Заклучна частина	5 хв

Організаційно-методичні вказівки

На початку заняття викладач визначає освітню та розвивальну мету, питання, які розглядатимуться на лекції. Викладач обмірковує методику проведення заняття, особливості застосування дидактичних прийомів, використання технічних засобів та наочних посібників, розробляє та затверджує план проведення заняття.

У вступній частині лекції необхідно зазначити актуальність теми, значення її засвоєння для майбутньої професійної діяльності, розкрити зв'язок із попередніми та наступними темами. Назвати тему заняття, питання лекції (доцільно підготувати та показати слайд).

Основна частина заняття проводиться шляхом усного викладення навчального матеріалу. Викладач, враховуючи особливості аудиторії, загальний рівень підготовки студентів, застосовує різноманітні навчальні прийоми (інтерактивні акції, використання підготовлених слайдів, наочних посібників та ін. Зосереджує увагу на складних питаннях, за необхідності вдається до повтору.

Заключна частина містить підсумки, що впливають із основної частини лекції, а також рекомендації щодо подальшого вивчення основних питань самостійно. Зазначається тема і вид наступного заняття та ставиться завдання для самостійного опрацювання.

ПЛАН

1. Джерела критичного мислення.
2. Ключові елементи критичного мислення.
3. Структура уроків української / зарубіжної літератури та критичне мислення.
4. Сучасні методи і технології у виробленні вмінь критичного мислення

Література

Основна література

1. Башманівська Л. А. Практикум з методики викладання української літератури : навчально-методичний посібник / Житомир, 2013. С. 7–13.
2. Білоус Н. М. Художнє сприймання у шкільному курсі літератури. Житомир, 2017. 48 с.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

3. Гладисhev В. В. Теорія і практика контекстного вивчення художніх творів у шкільному курсі зарубіжної літератури: монографія Миколаїв : Гліон, 2006. 372 с.

4. Даниленко І. І. Теорія віршування. Аналіз поетичного тексту. Практикум. Миколаїв, 2014. 146 с.

5. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (Креативно-інноваційно стратегія) Київ : Основи України, 2017. 464 с.

Допоміжна література

1. Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посіб. / За ред. д-ра пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України Н. Й. Волошиної. Київ : Ленвіт, 20016. 344 с.

2. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2016. 384 с.

3. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навч. посіб. для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2016. 291 с.

4. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі : екзистенціально-діалогічна концепція : моногр. Київ : Міленіум, 2014. 326 с.

5. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : Підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.

6. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури у школі. Київ : Кондор, 2007. 322 с.

7. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури: монографія. Миколаїв : Гліон, 2014. 553 с.

1. Джерела критичного мислення

Інтерес до критичного мислення як освітньої інновації з'явився в Україні, як і в інших пострадянських державах, близько десяти років тому. Натомість в освіті США і Канади автори Д. Стіл, К. Мередіт, Ч. Темпл та їхня програма «Читання та письмо для розвитку критичного мислення») цей напрям сучасної освіти розвивається вже майже півстоліття. Значна кількість ідей і положень цього напрямку витримали перевірку часом і сьогодні потребують поширення і запровадження у наших школах. Критичне мислення починалось як перехід від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення.

Американський мислитель Д. Дьюї про критичне мислення: «Першочерговим є розвиток тих умінь і навичок мислення, що дають змогу адекватно оцінювати нові обставини й формувати стратегію подолання проблем, які можуть виникнути». Таким чином, розвиток критичного мислення стає найактуальнішим за часів інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних та інших обставин, без ефективного вирішення проблем, значна частина яких не передбачувана. У цьому сенсі життєва необхідність критичного мислення для вітчизняної освітньої системи є очевидною.

2. Ключові елементи критичного мислення

– **Гнучкість мислення** означає, що воно передбачає володіння певними прийомами, які в сукупності створюють перевірену на практиці ефективну методологію опрацювання інформації.

– **Відповідальність передбачає**, що людина, звертаючись до інших, усвідомлює обов'язок надавати слухачам чи читачам доводи і приклади відповідно до прийнятих стандартів. Або, якщо ці стандарти її не влаштовують, піддавати їх сумніву за допомогою переконливої аргументації. Вона готова до того, що надані доводи будуть предметом розгляду фахівців у цій галузі й їхні судження треба буде врахувати в подальшому.

– **Формулювання самостійних суджень** як продукт критичного мислення означає, що воно спрямовано на творчу мисленнєву діяльність, а не на репродуктивне мислення. Творчий підхід є необхідним у ситуаціях порівняння різних суджень і визначення альтернатив на основі врахування пріоритетів, чинників, що обумовлюють істинність та вірогідність інформації загалом й висловлених суджень зокрема.

3. Структура уроків української / зарубіжної літератури та критичне мислення

Коли ми використовуємо критичне мислення, то цілі викладання літератури можуть бути представлені таким чином:

– Література надає учням зразки досвіду, хитрощів, характерів, ситуацій і теми, які допоможуть їм розуміти подібні речі, коли вони відбуватимуться в їхньому власному житті.

– Література дає учням спільну мову для співвіднесення і обговорення складних подій людського життя, включаючи емоції і мотиви.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

– Література надає учням шанс почути, як інші люди, виходячи з різних основ нагромадженого досвіду, інтерпретують складні події людського життя. У цьому сенсі література є більш безпечним місцем для спостереження і обговорення різних інтерпретацій подій, ніж сім'я, сусіди чи виборча ділянка.

Яким чином активне навчання й критичне мислення відповідають цим цілям?

1. Важливо, що учні мають можливості робити власні інтерпретації літературних творів.

2. Вони повинні брати участь у дискусіях, тоді вони будуть слухати і цікавитись інтерпретаціями інших учнів.

4. Сучасні методи і технології у виробленні вмінь критичного мислення (намалювати у вигляді схеми)

- мозкова атака (штурм, брейнстормінг)
- акваріум
- ігрові методи (дидактичні, ділові, імітаційно-рольові ігри, кейс-технології)
- евристичні методи
- сократичний діалог
- автентична бесіда (прийом «*story-telling*»)
- методи дискусії (круглий стіл, ток-шоу, прес-конференція, форум, симпозіум) та дебатів
- метод ПРЕС
- кейс-метод, або метод ситуативних вправ
- метод «Фішбоун»
- кубик «Блума» – технологія кубування
- прийоми критичної письмової рефлексії
- проектні технології

Ви вже ознайомлені з уже доволі традиційними методами в розвитку критичного мислення на уроках літератури, серед них...

Мозкова атака (штурм, брейнстормінг) – це спосіб генерування нових ідей через колективне їх обговорення, пошук рішень у ситуації вільного обміну думками з їх віддаленою оцінкою. Він розроблений А. Осборном у 30-і роки 20 ст.

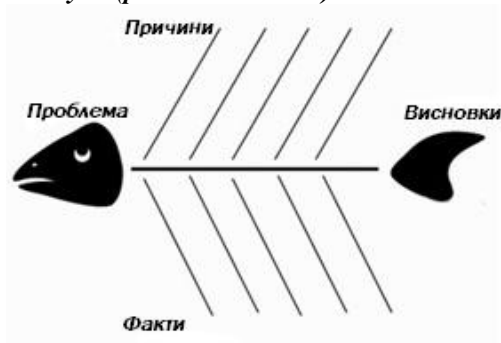
Автентична бесіда (прийом «*story-telling*») – інноваційний різновид бесіди, розроблений педагогами США. В основі цієї бесіди є популярний прийом «*story-telling*») – (розказування історій) – щира розповідь й особистісна рефлексія ситуацій, актуалізованих у

художньому творі. При цьому запитання бесіди мають бути не критичними, а конструктивними, спрямованими на уточнення позицій, відчуттів мовця, наприклад: «Що Ви відчували в тій ситуації? Як сприймали поведінку героїв у творі? Які роздуми викликали у Вас їхні стосунки? Що Ви для себе взяли з цього досвіду?»

Акваріум – один із різновидів дискусії, спрямований на вдосконалення навичок роботи в малих групах.

Метод ПРЕС – учень обґрунтовує свою думку, вживаючи такі конструкції: я вважаю, що (озвучення позиції), оскільки (обґрунтування позиції); наприклад (наведення прикладів); таким чином (підведення підсумків).

Метод «Фішбоун» (риб'ячий скелет)



Цей метод спрямований на розвиток критичного мислення учнів у наочно-змістовній формі, оскільки компонент візуалізації є на сьогодні дуже важливим для покоління дітей Z (центрінали (2000–2006 р. н)). Сутність цього методу – в установленні причинно-наслідкових зв'язків між суб'єктами аналізу та факторами, які на нього впливають, фактично, це здійснення вибору. Додатково метод дозволяє розвивати навички роботи з інформацією та вміння розв'язувати питання, які виникають під час проблемних ситуацій на уроці.

Специфіка методу: в основі фішбоуна-схематична діаграма у формі рибацького скелета. Загалом у світі ця діаграма є широко відомою під ім'ям Ісікави – японського професора, котрий став винахідником методу структурного аналізу причинно-наслідкових зв'язків. Ця схема представляє собою графічне зображення, яке дозволяє наочно продемонструвати певні у процесі аналізу художнього твору причини

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

конкретних подій, проблем, явищ і самостійно або ж допомогою вчителя (5–6 класи) сформулювати висновки.

Структура схеми: схема складається з 4 блоків, які представлені у вигляді голови, хвоста, верхніх та нижніх кісток. Спільною ланкою є основна кістка чи хребет риби.

- голова – проблема, питання чи тема, які аналізують на уроці;
- верхні кістки – на них фіксуються основні поняття теми, причини, які призвели до цієї проблеми;
- нижні кістки – факти, що підтверджують наявність сформульованих причин чи сутність понять, указаних на схемі;
- хвіст – відповідь на питання, висновки, узагальнення.

Цей метод може бути застосованим як під час цілого заняття, так і бути його закріплювальною частиною.

**Переваги методу «Фішбоун» – робить процес навчання
більш ефективним і дає можливість:**

- організувати роботу учасників у парах чи групах;
- розвивати критичне мислення
- візуалізувати взаємозв'язки між причинами і наслідками
- співвідносити фактори за ступенем їх значенності
- робота на уроці має елементи дослідницького характеру

Форми роботи на уроці

– **Індивідуальна робота.** Усім учням роздається на картках для аналізу однаковий текст і перед кожним поставлено завдання – заповнити схему «Риб'ячий скелет» протягом 10 хвилин. Потім відбувається обговорення результатів, обмін думками та заповнення схеми на дошці.

– **Робота у групах.** Кожна із груп отримує свій текст. Читання тексту відбувається індивідуально, а його обговорення – у групах. Загальна схема Фішбоун заповнюється на основі думок групи.

Приклад використання технології Фішбоун у навчанні.

Урок української літератури в 5 класі

Тема: Григорій Тютюнник. Оповідання «Дивак» Ідея неповторності і багатства внутрішнього світу людини. Паралельність і єдність двох світів-природи і людини. Точність і лаконізм образів природи

- *голова* – Чи справді диваком є герой Г. Тютюнника? Чи є Олесь диваком для тебе?

– *верхні кістки* – малий Олесь – чуйний (епізод на річці) Чому заплакав Олесь?, добрий, допитливий, розумний хлопець, милується природою, захоплюється нею (снігова природа); самотність хлопчика; «дивний еси»;

– *нижні кістки* – любов до природи; він не має друзів, бо не знаходить з ними спільної мови; втік зі школи;

– *хвіст* – уславлення єдності людини і природи, гідної поведінки Олеся як особистості.

Система запитань Бенджаміна Блума

Це стратегія запам'ятовування – переформулювання й трактування – застосування – аналіз – синтез – оцінка.

Приклад системи постановки запитань:

– *Навіщо...? і Чому...?* – питання, що відображають причинно-наслідкові зв'язки

– *Що це? З чого складається? Частиною чого є? Які ознаки має?* – питання, пов'язані зі змістом;

– *Як? Яким чином?* – питання щодо умов виконання дій.

Бенджамін Блум відомий як автор унікальної системи алгоритмів педагогічної діяльності. Запропонована ним теорія, чи «таксономія», розподіляє освітні цілі на три блока: «Знаю», «Творю», «Умію». Тобто дитині пропонують не готове знання, а проблему. А вона, використовуючи досвід і знання, має знайти шляхи розв'язання цієї проблеми.

Як вона працює?

Учні ставлять їх один одному, вчителю, до тексту художнього твору, підручника. Можуть робити це самостійно, а потім обговорювати з сусідом або одразу шукати спільні формулювання. У подальшому так само спільно відбувається пошук відповідей на запитання, вчителя та ті, що подано в підручнику.

Технологія кубування

Методика використання знадобиться звичайний паперовий куб, на гранях якого написано:

- *Назви*
- *Чому*
- *Поясни*
- *Запропонуй*
- *Придумай*
- *Поділись*

Класифікація питань

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Приєм розвитуку критичного мислення «Кубик Блума» є унікальним у тому, що дозволяє формулювати питання різного характеру.

– **Назви.** Має на меті відтворення знань. Це найпростіші питання. Учню запропоновано назвати предмет, явище, термін і т. ін. *Наприклад, «Назвіть головних героїв оповідання «Дивак» Г. Тютюнника»* або ж різні питання на знання сюжетно-композиційних особливостей твору.

– **Чому.** Це блок питань дозволяє сформулювати причинно-наслідкові зв'язки, тобто описати процеси, які відбуваються з відповідним предметом, явищем. *Наприклад, Чому Олеся називали диваком? Чому роман В. Підмогильного має назву «Місто» тощо.*

– **Поясни.** Це уточнювальні запитання. Вони допомагають побачити проблему в різних аспектах і сфокусувати увагу на всіх аспектах проблеми.

Ти дійсно думаєш, що..

– **Запропонуй.** Учень має запропонувати своє завдання, своє бачення проблеми, свої ідеї. Як саме використовувати досвід читання у житті для розв'язання конкретних ситуацій. *Наприклад, запропонуй, як можна використовувати досвід читання філософської лірики Г. Сковороди в сучасному житті, якими афоризмами мислителя ти би послуговувався?*

– **Придумай** – це творчі питання, які мають у собі елемент припущення, вимислу. *Придумай сенкан до оповідання...*

– **Поділись** – питання цього блоку мають на меті активізувати мисленнєву діяльність учнів, вчать їх аналізувати, виокремлювати причини і наслідки. *Наприклад, поділись, що ти відчуваєш, коли слухаєш музику та пісні на слова І. Франка?*

Приєм критичної письмової рефлексії

Приклад уроку з української літератури в 11 класі за темою

«Три зозулі з поклоном» Г. Тютюнника

Завдання можна запропонувати на етапі закріплення знань учнів (Рефлексійно-корекційна лінія контролю літературної освіти за методологією В. Шуляра):

Давайте складемо сенкан.

Вимоги до написання сенкану:

1 – рядок-один іменник;

2 – два прикметники;

3 – три дієслова;

4 – чотири слова, що виражають ставлення або власні почуття;

5 – одне слово-синонім до першого.

Зверніть увагу, що перший і п'ятий рядок є словами-синонімами.

Любов

Загадкова, вічна

Не згасне, окрилює, тримає,

Щастя переживає стан

справжнього

Кохання

Висновки

Таким чином, критичне мислення (Critical Thinking) – це підхід до мислення, за якого особлива увага приділяється вмінню сформулювати самостійні твердження або думки й підкріпити їх аргументами. Учні проявляють своє вміння критично мислити, коли вони в усній або письмовій формі роблять інтерпретації (тобто витлумачують щось) і підкріплюють це своїми доводами. Учні використовують критичне мислення рецептивно, коли вони аналізують / критикують аргументи інших людей.

Додаток № 3

Зразок лекційного заняття з української мови
**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Кафедра української філології, теорії та історії літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ___ » _____ 20 __ р.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ
Основи культури українського мовлення

Дисципліна: ***УКРАЇНСЬКА МОВА***
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Спеціальність: ***052 ПОЛІТОЛОГІЯ***

Курс: ***I***

Розглянуто та рекомендовано до використання в навчальному процесі на засіданні кафедри української філології, теорії та історії літератури

Протокол ___ від _____ 20 __ р.

Розробив доцент б. в. з. кафедри української філології, теорії та історії літератури
Денищич Т. А.

Миколаїв – 2019 рік

Тема:	Основи культури української мови
Освітня мета:	засвоїти основні поняття і критерії культури фахової мови і мовлення; формувати комунікативну професіограму майбутнього фахівця;
Розвивальна мета:	збагатити фаховий словниковий запас засвоїти правила поведінки, які регламентують взаємини між людьми у різних спілкувальних ситуаціях; виробити вміння і навички послуговування впорядкованою парадигмою знаків у різних етикетних комунікативних ситуаціях.
Виховна мета:	виховувати ввічливість, повагу, гречність, толерантність, чемність.
Кількість академічних годин:	2 години
Вид заняття:	практичне
Методи і прийоми:	фронтальна бесіда, індивідуальна робота, інструктаж, робота з науково-навчальною літературою, самостійна робота, метод вправ
Міждисциплінарна інтеграція:	«Політична культура», «Основи журналістики», «Документування і діловодство», «Тренінгові заняття», «Риторика»
Матеріально-технічне забезпечення:	мультимедійний проектор, комп'ютерна презентація змісту практичного заняття, аудіозапис

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

ТЕМА 1. Основи культури українського мовлення

ПЛАН

1. Культура мови і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Рівні володіння культурою мовлення.
2. Комунікативні ознаки культури мовлення.
3. Словники у професійному мовленні. Типи словників. Роль словників у підвищенні мовленнєвої культури.
4. Поняття про етикет спілкування. Мовний, мовленнєвий, комунікативний (спілкувальний) етикет.
5. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації.

Список рекомендованої літератури

1. Астахова В. І. Словник соціологічних та політичних термінів. Київ : Вища школа, 2013. 142 с.
2. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації : навч. посіб. Київ : «АртЕк», 2000. 208 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2010. 602 с.
4. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : навчальний посібник для вузів. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 536 с.
5. Денишич Т. А. Українська мова (за професійним спрямуванням). Практикум : навчальний посібник для студентів напрямів підготовки : 6.020302 «Історія», 6.030104 «Політологія», 6.030201 «Міжнародні відносини». Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. 188 с.
6. Культура фахового мовлення : навчальний посібник / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. 572 с.
7. Мозговий В. І. Українська мова у професійному спілкуванні. Модульний курс : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. С. 68–73.
8. Радевич-Вінницький Я. Етикет і культура спілкування : навчальний посібник. К. : Знання, 2016. 291 с.
9. Стахів М. Український мовленнєвий етикет : навч.-метод. посіб. Київ. : Знання, 2008. 245 с.
10. Український правопис / НАН України : Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови. Київ : Наукова думка, 2017. 288 с.

Контрольні питання

1. Розкрийте різницю між культурою мови і культурою мовлення.
2. Які рівні володіння культурою мовлення Вам відомі? Визначте свій рівень, відповідь обґрунтуйте.
3. Охарактеризуйте основні комунікативні ознаки культури мовлення.
4. Поясніть зв'язок між такими поняттями мислення – мова – мовлення. В основі формування якої ознаки культури мовлення лежить цей зв'язок?
5. Яку ознаку культури мовлення порушує вживання жаргонізмів, діалектних слів, слів-паразитів та лайливих та вульгарних слів?
6. Які існують типи електронних словників?
7. Поміркуйте, від чого залежить рівень мовленнєвої культури людини.
8. Які правила комунікативного етикету під час вітання відомі?
9. Як Ви розрізняєте поняття «мовний», «мовленнєвий» і «спілкувальний» етикет?
10. Визначте національні особливості ділового спілкування представників зарубіжних країн.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначте, які комунікативні якості мовлення порушуються і яка помилка є в кожному з таких речень. Виконайте редагування.

1. У тексті цього виступу багато дефектів. 2. Фактори свідчать, що обсяг вітчизняного виробництва зростає. 3. Мій лист перешлїть тому, хто відповідає у вас за наші безобразя. 4. Я знаю, ми зараз живемо в палеозойській ері, а планета Земля квадратна. 5. Ми живемо на Україні. 6. Більшість дореволюційних інтелігентів ставилося індиферентно до питань релігії. 7. Гей, ти, як пройти до Всеукраїнського музею археології? 8. Мене не лише цікавлять нормативні акти, а й закони. 9. Усі студенти-політологи вже повернулися із занять, які вчилися у другу зміну. 10. Зі Святом Перемоги! Усе. 11. Політика, спрямована на позбавлення будь-яких прав євреїв, – расизм. 12. Виступаючи на конференції, він не звертав уваги на вади своєї доповіді.

Завдання 2. Складіть власні приклади порушення комунікативних ознак культури мовлення (із використанням професійної лексики).

Завдання 3. Доберіть приклади порушення комунікативних ознак культури мовлення (для аналізу взяти мовлення відомих політичних діячів).

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Завдання 4. Доведіть правильність поданих тверджень або спростуйте їх (речення починайте словами: «Я згоден (на) / я не згоден (на)...»).

1. Культура мови й культура мовлення – поняття тотожні.
2. Основними рівнями володіння культурою мовлення є: рівень мовної правильності, інтеріоризації, насиченості мовою, володіння фаховою метамовою.
3. Виразність мови – це відповідність структури мовлення предметно-речовій дійсності.
4. Доречність мовлення – це добір мовних засобів відповідно до мети й ситуації спілкування.
5. Основою формування логічного мовлення є навички логічного мислення, знання мовних і позамовних засобів, якими можна оформити думку, і володіння технікою смислової зв'язності.
6. Багатство й різноманітність мовлення є абсолютними синонімами.
7. Комплімент – це слова, які містять точне відображення позитивних якостей людини.
8. Лінгвістичні словники подають стисло характеристику предметів, явищ, історичних подій, видатних політичних діячів, провідних учених, діячів культури, різних понять, що позначаються тими чи іншими словами.

Завдання 5. Укладіть бібліографію різних типів словників, що використовуються при вивченні мовних та фахових дисциплін.

Завдання 6. Назвіть спільне й відмінне в побудові тлумачного, орфографічного словника та словника іншомовних слів. Поясніть значення поданих слів.

Автократія, кремація, пектораль, моноцентризм, люстрації, скіпетр, стратифікація, фация.

Завдання 7. Підготуйте десять запитань для Ваших однокласників щодо знання ними основних правил комунікативного етикету.

Завдання 8. За поданими словниковими статтями визначте тип словника, якому вони властиві.

1. Одн / о / рід / н / ий.

2. **ОДНОРІДНИЙ** (який має однаковий склад, однакові властивості в усіх своїх частинах), **НЕДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ**, **ГОМОГЕННИЙ** книжн. *Метали, скло, кераміка, полімери — це матеріали однорідні, або гомогенні* (з журналу).

3. **Однорідний** [о́днор'ідни́й], м. (на) -дному / -д'н'ім, мн. -д'н'і.

4. Однорідність, -ності, ор. -ністю.

5. **ОДНОРІДНИЙ**, -а, -е. 1. Який належить до того самого роду, розряду, характеризується однаковими рисами, ознаками. ****Однорідні**

члени речення – члени речення, які виконують однакову синтаксичну функцію щодо спільного для них члена, із яким вони граматично зв'язані. 2. Який має однаковий склад, однакові властивості в усіх своїх частинах. ****Однорідний хор** – хор, до складу якого входять лише однорідні голоси (дитячі, чоловічі або жіночі).

6. **Однородний** однорідний; (*одинаковий, подобний*) однаковий, подібний, такий самий, однакий, однотайний.

Завдання 9. Укладіть словникові статті до п'яти термінів відповідно до вашого напрямку навчання за зразком, поданим у попередньому завданні.

Завдання 10. Назвіть спільне й відмінне в побудові тлумачного словника, словника іншомовних слів, термінологічного словника: наведіть приклади словникових статей на наведені слова.

Аболіціонізм, апатриди, біхевіоризм, волюнтаризм, геронтократія, депортація, інавгурація, номенклатура (спеціальність «Політологія»).

Завдання 11. Прочитайте речення, визначте помилки, відредагуйте. Запишіть правильний варіант.

1. Верховна Рада України – представницький орган державної влади України, який складається з чотирьохста п'ятидесяти народних депутатів, вибраних строком на п'ять років.

2. Закон вступив в силу з момента його підписання на минулому тижні.

3. Я вибачаюсь за те, що в моєму виступі зустрічаються помилки, та розраховую, що Ви згідно діючого законодавства підтримаєте мою пропозицію.

4. В цьому році два кандидата на пост мера Миколаєва не подали своїх заявок і не змогли прийняти участь у виборній кампанії.

5. Після виступу самого видатного історика м. Херсону Валентина Забудько, куди були запрошені всі бажаючі, було задано багато питань.

Завдання 12. Як ви розумієте думку К. Станіславського? Висловіть свої міркування щодо культури спілкування сучасної людини.

«Треба вміти не тільки самому для себе втішатися мовою, а й дати змогу присутнім... уловити й зрозуміти те, що заслуговує на увагу. Треба непомітно вкласти слова та інтонацію у вуха слухачів... Погана мова створює непорозуміння одне за одним. Їх набирається стільки, що вони затуманюють зміст» (К. Станіславський).

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Завдання. Прочитайте словосполучення відповідно до акцентуаційних норм української літературної мови. Усно складіть речення з поданими словосполученнями.

Визвольна боротьба, вчення про анархію, український отаман, всесвітній хаос, фаховий довідник, неочікуване запитання, громадянин країни, історичне видання, характерна ознака, типові вирази, стародавній римлянин, політична помилка, рукописний варіант, атестаційна відомість, громадське засідання.

Додаток № 4

Зразок лекційного заняття з української мови
**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Кафедра української філології, теорії та історії літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ___ » _____ 20 __ р.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Загальна теорія перекладу та міжмовної комунікації

Дисципліна: ***МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ***

Спеціальність: ***035 ФІЛОЛОГІЯ***

Курс: ***V***

Розглянуто та рекомендовано до
використання в навчальному процесі
на засіданні кафедри української
філології, теорії та історії літератури

Протокол ___ від _____ 20 __ р.

Розробив доцент б. в. з. кафедри
української філології, теорії та історії
літератури
Косарева Г. С.

Миколаїв – 2019 рік

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

Семінарське заняття № 2

Зародження і розвиток розвитку перекладознавчої теорії в європейському міжмовному просторі

План:

1. Перекладацька діяльність в античному світі.
2. Історія перекладів Біблії.
3. Перекладознавство Середньовіччя та доби Відродження.
4. Перекладацька діяльність в епоху класицизму і Просвітництва: стислий огляд.
5. Розвиток теорії перекладу у ХХ столітті (Лінгвістична теорія перекладу і роль міжкультурної комунікації у перекладі, роль Ф. Шлеєрмахера, П. Ньюмарка, В. Виноградова).
6. Історія перекладу в Україні : стислий огляд (період «Розстріляного Відродження: неокласици М. Зеров, М. Драй-Хмара та ін.; 80–90і роки, сучасна школа перекладу).
7. Перекладознавча наука у ХХІ столітті: досягнення і перспективи.

Рекомендована література

Основна література:

1. Актуальні проблеми навчання іноземних мов та перекладу : матеріали Міжнародної наук.-практич. конф. : тези доповідей відпов. ред. С. І. Терехова. Київ : КНЛУ, 2013. 130 с.
2. Виноградов В. С. Перевод: общие и лексические проблемы. Учебное пособие М. : КДУ, 2006. 3-е изд., перераб. 240 с.
3. Гарбовский Н. К. Теория перевода: Учебник. Москва : Изд-во Московского университета, 2004. 544 с.
4. Грицькова Н. В., Саметова М. А. Переклад безеквівалентних реалій у рекламних текстах. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 45. 2014. С. 220–224. Режим доступу : http://lingvj.oa.edu.ua/assets/files/full/2014/NZ_Vyp_45.pdf.
5. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад : на матеріалі англійських перекладів укр. прози. Львів : Львів. держ. ун-т, 1989. 216 с.
6. Кияк Т., Науменко А., Огуй О. Перекладознавство (німецько-український напрям) Чернівці : Букрек, 2014. 640 с.
7. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение: Учебн. пособие. Москва : ЭТС, 2004. 424 с.

8. Корунець І. В. Нарис з історії західноєвропейського та українського перекладу : Навч. посіб. для студ. ф-тів іноземн. мов пед. ін.-тів та ун-тів України. Київ : КДЛУ, 2000. 86 с.
9. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посібник. Вінниця, 2008. 510 с.
10. Науменко А. М. Зібрання творів у 7 т. Миколаїв, 2014. 471 с.
11. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
12. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Науково-популярне видання. Київ : Наш час, 2006. 345 с.
13. Шмігер Т. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. Передм. Р. Зорівчак. Київ : Смолоскип, 2009. 342 с.

Додаткова література:

1. Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років. Київ : «Київський університет», 2013. 559 с.
2. Косарева Г. С. Давньосвіт Валерія Шевчука : Художня рецепція старовинних літературних пам'яток : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 188 с.
3. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу. *Vsesvit*. 2006. № 1–2, 3–4, 5–6, 7–8.
4. Основи перекладу: Граматичні та лексичні аспекти : Навч. посібник / За ред. В. К. Шпака. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2007. 310 с.
5. Translation: Theory and Practice: A Historical Reader. Ed. by Daniel Weissbort, Astradur Eysteinnsson. – Oxford University Press, 2006. – 672 p.

ЗАВДАННЯ 1 :

Розробити портфоліо перекладачів: географія праць / час / мови / кількість перекладених творів

ЗАВДАННЯ 2 :

Словник-мінімум укладається в довільній формі, з вказівкою на джерело.

Укладання словника

№	Термін	Визначення	Джерело
1.	Довільний переклад –	це переклад загального змісту мовлення іншою мовою так, як його розуміє перекладач	Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу: навчально-методичний посібник. Київ, 2017. 296 с.

Методичні рекомендації щодо проходження асистентської практики

ЗАВДАННЯ 3 : розроблення презентації

Презентація має відповідати критеріям: виконується в комп'ютерній програмі Power Point Або Prezi і передбачає ілюстрований виклад обраної теми. Максимальна кількість балів – 10.

Презентація виконується в комп'ютерній програмі Power Point або Prezi і передбачає ілюстрований виклад обраної теми. Презентація включає в себе аналітично-рецептивне дослідження. Максимальна кількість слайдів – 15.

Критерії оцінювання презентації:

1. Визначення методів дослідження. 2 б.
2. Наявність плану викладення матеріалу. 2 б.
3. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання. 2 б.
4. Охайність, продуманість, логічність і послідовність побудови презентації, наявність ілюстративного матеріалу. 2 б.
5. Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження. 4 б.
6. Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний слайд, план, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел). 1 б.

Схема аналізу відвіданого лекційного заняття одногрупника

Відповідно до розкладу «_____» _____ 2019 року
проведено лекцію з дисципліни _____

Тема: _____

ПІБ студента _____

Спеціальність _____ Курс _____ Дата _____ Час _____

Група _____ Кількість осіб _____ Присутні _____

1. Науковий характер лекції. Влучність розкриття теоретичних
положень, категорій, визначень _____

2. Зв'язок теоретичного матеріалу з досягненнями практики
філологічної роботи. Популяризація досягнень вітчизняної науки,
передового досвіду з мовознавчих/літературознавчих дисциплін

3. Методичний рівень викладання: наявність плану лекції, його
зв'язок з попереднім матеріалом, використання структурно-логічних
схем, логічність і послідовність викладення матеріалу, аргумен-
тованість висновків _____

4. Практична спрямованість: орієнтація на зміст та завдання
практичних (семінарських) занять з указаної теми. Точність, визначення
завдань і термінів їх виконання _____

5. Завдання для самостійної роботи студентів: їх наявність,
влучність, доцільність, творчий характер повідомлення термінів та
форми перевірки знань _____

**Методичні рекомендації
щодо проходження асистентської практики**

6. Стиль викладання: точність визначень, формулювань, емоційність, демократичність, володіння аудиторією, дисципліна _____

7. Мовленнєві характеристики: чіткість, вдале інтонування, тональність _____

8. Рівень технічного забезпечення (використання мультимедійної презентації, відео, проєкційної апаратури, фонозаписів тощо) _____

9. Оцінка ефективності проведеної лекції. побажання та зауваження _____

ПІБ рецензента _____

Дата _____ Підпис _____

**Схема аналізу відвіданого практичного (семінарського)
заняття одностудентника**

Відповідно до розкладу «_____» _____ 2019 року
проведено практичне (семінарське) заняття з дисципліни _____

Тема: _____

ПІБ студента _____
Спеціальність _____ Курс _____ Дата _____ Час _____
Група _____ Кількість осіб _____ Присутні _____

1. Наявність робочого плану практичного (семінарського) заняття

2. Визначеність мети, завдань практичного (семінарського)
заняття, достатня вмотивованість діяльності студентів _____
3. Відповідність змісту практичного (семінарського) заняття
робочій програмі навчального курсу _____
4. Форма проведення практичного (семінарського) заняття _____
5. Форми оцінки знань, умінь та навичок студентів під час
проведення практичного (семінарського) заняття. Доцільність їх
застосування _____
6. Використання прийомів активізації пізнавально-пошукової
діяльності студентів _____
7. Спрямованість практичного (семінарського) заняття на
самостійну роботу студентів _____

**Методичні рекомендації
щодо проходження асистентської практики**

8. Особливості стилю педагогічної взаємодії зі студентами _____

9. Оцінка ефективності проведеного практичного (семінарського)
заняття _____

Побажання та зауваження _____

ПІБ рецензента _____

Дата _____ Підпис _____

СХЕМА ЗВІТУ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА ПРО АСИСТЕНТСЬКУ ПРАКТИКУ

Звіт має відповідати розділам плану роботи студента за період проходження асистентської практики, бути конкретним, точним, лаконічним. А також: поділитися враженнями від проведених, відвіданих мовознавчих / літературознавчих дисциплін, участі в різноформатних методичних заходах, які проводилися в цей час навчальним закладом.

Дати відповіді на питання: що дала практика? Які позитивні та негативні моменти організації та проведення можете відзначити? Яку допомогу потребували від навчального закладу, методистів кафедри, студентів-одногрупників?

Обов'язково зробити самооцінку, висновки та внести пропозиції для покращення проведення асистентської практики, свої побажання, роздуми.

Звіт студента повинен відповідати таким **правилам оформлення:**

1. Обсяг звіту складає довільну кількість сторінок комп'ютерного набору.

2. Текст набирається на аркушах паперу стандартного формату А4 з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman, кеглем 14, через 1,5 інтервали з дотриманням таких розмірів берегів: верхнього і нижнього – 20 мм, лівого – 30 мм, правого – 10 мм.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Кафедра української філології, теорії та історії літератури

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
матеріалів асистентської практики
студентки VI курсу 646 групи

спеціальності – 035
«Філологія»

Румянцевої Олени Олександрівни

Керівник:

канд. філол. наук, доцент (б. в. з.)

Косарева Г. С.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії: _____

Миколаїв – 2019

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Т. А. Денищич, Г. С. Косарєва

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо проходження асистентської практики
для студентів другого (магістерського) рівня освіти
денної та заочної форм навчання
зі спеціальності – 035 «Філологія»

Випуск 275

Редактор *Я. Котенко*.

Технічний редактор, комп'ютерна верстка *Н. Кардаш*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *С. Волинець, О. Мішалкіна*.

Підп. до друку 16.12.2019.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 3,78. Обл.-вид. арк. 2,51.

Тираж 5 пр. Зам. № 5877.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десанників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50–03–32, 8 (0512) 76–55–81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.